

Mesleki ve Teknik Ortaöğretim Yönetici ve Öğretmenlerinin Mesleki Eğitimde Özelleştirmeye İlişkin Görüşleri

Yalçın SEVER¹, Ramazan YİRCİ², İbrahim
KOCABAŞ³

Öz

Bu araştırma, mesleki eğitimde özelleştirmeye ilişkin mesleki ve teknik Anadolu liselerinde görev yapan yönetici ve öğretmenlerin görüşlerinin nasıl olduğunu ortaya koymayı amaçlayan betimsel bir araştırmadır. Araştırmaya başlarken mesleki eğitim ve özelleştirme ile ilgili alan yazın taraması yapılmıştır. Nicel araştırma yönteminin tercih edildiği çalışma için araştırmacı tarafından mesleki eğitimde özelleştirmeye ilişkin görüşler ölçeği geliştirilmiştir. Ölçekte araştırma için gereken verileri toplayacak toplumsal fayda, insan kaynakları ve finansman olmak üzere üç boyut yer almaktadır. Araştırmanın örneklemini, İstanbul ilinde mesleki ve teknik Anadolu liselerinde görev yapan 484 yönetici ve öğretmen oluşturmuştur. Yapılan analizler neticesinde mesleki eğitimde özelleştirmeye yönelik öğretmen görüşlerinin tüm boyutlarda olumlu olmadığı görülmüştür. Öğretmenlerin verdiği cevaplar göz önünde bulundurulduğunda özelleştirme ile ilgili en büyük kaygının toplumsal fayda boyutunda olduğu anlaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Özelleştirme, Mesleki Eğitim, Liberalizm

Abstract

In this research, it is aimed to present the opinions of teachers who work at vocational and technical secondary schools (VET) about privatization in vocational education. The literature review was done in the vocational education. Finally, the concept of privatization and vocational education is discussed. In this quantitative research, Teachers' Opinions about the Privatization of VET Scale is developed by the researcher. The scale has three dimensions which will give required data: Social Benefit, Human Resources, and Funding. The sample of this research consists of 378 teachers who work at VET in Istanbul province. The opinions of 484 teachers who has participated in the research are evaluated. As the result of analyses the data, it is found out that teachers' opinions about the privatization of VET are not positive in all three dimensions. Considering the opinion of teachers, it is understood that primary concern about privatization in VET is in the social benefit dimension.

Keywords: Privatization, vocational education, liberalism

¹ Yalçın SEVER, Öğretmen, MEB, yalcinsever@gmail.com

² Ramazan YİRCİ, Dr. Öğr. Üyesi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, yirci@ksu.edu.tr

³ İbrahim KOCABAŞ, Prof. Dr. Yıldız Teknik Üniversitesi, ibrahimkocabas06@gmail.com

Giriş

Liberalizm

Liberalizm tarihsel birikim ve çatışmaların neticesinde bugün siyasal bir sistem olarak karşımıza çıkmaktadır (Çetin, 2002, s. 80). En basit ifadesi ile bireyin girişimci yönünün ve yeteneklerinin özgürleştirilmesini savunan bir teoriye karşılık gelir (Harvey, 2005, s. 2). Buna göre liberalizm, insanın bireysel özgürlük ve ihtiyaçlarını önceler; toplumsal anlamda iyi olan yerine bireysel olarak iyi olanı savunur. Dolayısıyla liberal anlayışta devlet, toplum, millet gibi kavramlar bireysel yaşam için birer araç olmaktan öteye geçmez (Erdoğan M. , 2006, s. 44). Tüm bu kavramlar bireysel hak ve özgürlüklerin yaşatılması için vardır.

Liberalizm tarihsel geçmişinde klasik liberalizm ve neo-klasik liberalizm olarak yer almıştır (Yılmaz, 2003, s. 34). Bu ayrım özgürlüğün negatif özgürlük ve pozitif özgürlük olarak iki ayrı şekilde ifade bulmasının sonucudur. Klasik liberalizmin özgürlük anlayışı olan negatif özgürlük devlete rağmen özgür olabilmeyi savunur. Bu sebeple Locke'ci liberalizm olarak da anılan (Yayla, 1998, s. 20) klasik liberalizmde amaç bireyi devlet müdahalesine karşı korumaktır. Çünkü klasik anlamda bireyin temel hak ve özgürlükleri burjuvanın feodaliteye karşı mücadelesi ile elde edilen kazanımlar olmuştur (Dursun, 2009, s. 10). Neo-klasik liberalizmin özgürlük anlayışı olan pozitif özgürlük ise bireyin temel hak ve özgürlüklerinin devletin koruması altında olmasıdır. Devleti her türlü müdahaleden uzak tutmak yerine bireyin haklarını garanti altına alacak şekilde yeniden düzenlenmesi ön görülür. Yayla'da (Liberalizm, 1998, s. 20) pozitif özgürlük temelli Fransız liberalizmi olarak geçen bu anlayış, Dursun'un (2009, s. 14) ifadesiyle sanayi devriminin ardından oluşan toplumsal tahribatın bir neticesi olarak ortaya çıkmıştır. Böylelikle klasik liberalizm ile neo-klasik liberalizm arasındaki fark devletin birey karşısındaki konumu ile ortaya konulmuş olur.

Geçirdiği dönüşümler sonucu liberal düşünce bugün neo-liberalizm olarak varlığını sürdürmektedir. 1980'li yıllardan bu yana özellikle International Money Fund-Uluslararası Para Fonu (IMF), World Bank-Dünya Bankası (WB), World Trade Organization-Dünya Ticaret Örgütü (WTO) neo-liberal politikaların tesisinde ve tayininde etkin rol oynamaktadır. Neo-liberalizmin kurumsallaşması küreselleşme, yerelleşme ve özelleştirme kavramları ile yaygınlaşmaktadır. Neo-liberal politikalar devletin küçültülmesi ve özelleştirmeyi öngörür. Bu ekseninde devletler birçok hizmet sektöründe olduğu gibi eğitim hizmetlerinde de refah hizmeti sağlama rolünden uzaklaşmaktadır. Böylece neo-liberal politikaları benimsemiş devletler eğitim hizmetini sunma sorumluluğunu gerek yerelleşme gerekse özelleştirme yöntemleriyle yerel kamusal idare düzeyine ve bireylerin kendi sorumluluğuna bırakma eğilimine girmektedir (Yolcu, 2007, s. 42-56).

Özelleştirme

Bir toplumda üretilen mal ve hizmetler üretim şekli ve finansmanı bakımından kamusal mal veya özel mal olarak kategorize edilebilir. Bununla beraber üretim şeklinde her iki yöntemin özelliklerinden de izler taşıyan türüne ise karma mal denir.

Kamusal mal olarak değerlendirilen kamu hizmetleri devlet bütçesi tarafından finanse edilir. Bunlar toplumun kolektif tüketimi için üretilir ve herkese eşit bir şekilde sunulur. Tüm bunların yanı sıra kamusal malda zorunlu üretim ve zorunlu tüketim özellikleri olduğundan da söz edilir (Bulutoğlu, 2004, s. 40). Eğer ki bir ülkede özel sektör gelişmemişse ya da bir mal ya da hizmetin özel sektör tarafından üretilmesi tekelleşmeye yol açıyorsa bu alanlardaki üretimin devlet aracılığıyla yapılması da mümkündür.

Özel ekonomide rekabete açık olarak üretilen ve toplum bireyleri tarafından bölünebilirlik özelliği taşıyan, aynı zamanda tüketildiğinde bireysel fayda sağlayan üretim çıktılarına özel mal denilmektedir. Bu üretim yöntemi, toplumsal fayda gözetilerek devlet tarafından üretilen mal ve hizmetlerin artık devlet tarafından üretilmemesi ya da devletin hiç dâhil olmadığı bir sektördeki mal ve hizmetlerin özel sektör tarafından üretilmesini kapsar.

Üretilen bazı mal ve hizmetler ise ekonomik işleyiş olarak hem kamusal mal hem de özel mal niteliklerini bir arada taşıyabilir. Bu tür mal ya da hizmetler kamu ekonomisi tarafından üretilmekle beraber üretimi kısımlara ayrılabilir ve ayrıca fiyatlandırılabilir. Bu tarz üretim şekli ile kamusal mal özelliklerine ayrı düşse de sağladığı toplumsal fayda yönü ile de kamusal mal niteliği taşır; sağladığı bireysel fayda ile de özel mallara benzerlik göstermektedir. İşte üretimi kamu ekonomisi tarafından gerçekleştirilen bu üretim ürünlerine yarı kamusal mal denilmektedir (Edizdoğan, 2008, s. 23). Bu özelliklerinden dolayı bu mal ve hizmetlere tamamen kamusal ya da özel denilememektedir.

IMF'ye (2005) göre ulusal sermayelerin sınır aşırı dolaşımını ve ulus devletlerin küresel dünya ile bütünleşmesini ve yabancı sermaye için ulus devletlerin cazibe merkezi haline gelmesini sağlayan şey ekonomideki serbestleşmedir. Yeni kamu yönetim modeli çerçevesinde ortaya çıkan ve deregülasyon olarak da anılan serbestleşme; devletin piyasadaki varlığını gözden geçirip kontrolünü azaltma yoluna gitmesidir. Bu da ekonomik piyasanın serbestleşmesi, devletin bulunduğu üretim mekanizmalarının özelleştirilmesi anlamına gelmektedir.

En yalın hali ile özelleştirme devletin mal ve hizmet sektörlerindeki varlığını özel girişimlere devretmesidir. Terim olarak devletleştirme karşılığı bir anlam taşıyan özelleştirme (Yirci, 2014, s. 47) dar anlamda ele alındığında sadece kamu iktisadi teşebbüslerinin yönetsel olarak ya da mülkiyet olarak özel kesime bırakılması anlamına gelmektedir. Daha geniş bir perspektiften değerlendirildiğinde ise özelleştirmeye kamu iktisadi faaliyetlerinin sınırlandırılması hatta tamamen ortadan kaldırılması olarak bakılmaktadır (Aktan, 1992, s. 70).

Mesleki Eğitimde Özelleştirme

Eğitimin bireyde niteliği arttırdığı ve bu yüzden nitelikli bir meta olarak değerlendirildiği neo-liberalizm; eğitimin serbest piyasa koşullarına bırakılması gerektiğini öne sürmektedir. Neo-liberalizm eğitimin kamusal alana bırakılmasının rasyonel olmadığı, eğitimin getirisi yüksek bir yatırım olduğu düşünceleriyle eğitimde özelleştirmeyi kaçınılmaz olarak ele almaktadır (Çam, 2006, s. 72).

Eğitim için kaynak ayırma yöntemi olarak ortaya konulan üç yaklaşım vardır:

1. Kamu finansmanı: kaynakların finansmanı kamu tarafından sağlanır.
2. Özel finansman: maddi kaynaklar eğitim hizmetini alan tarafından karşılanır.
3. Karma (yarı-kamusal) finansman: eğitim hizmetlerinden dolayı ya da doğrudan faydalananlar parasal olarak bir bedel öder (Devrim & Tosuner, 1987; Kurul Tural, 2002, s. 191-192).

Eğitimin finansmanı için ortaya konulan modellerin temelinde eğitimin kamusal ya da özel bir mal şeklinde değerlendirilmesi yatar. Adem (1993, s. 92) kamu yararı sebebiyle eğitimin kamusal bir hizmet olarak kabul edildiğinden bahseder. Friedman (1988, s. 144) eğitimin, eğitim hizmetini alanlar tarafından finanse edilmesi gereken özel bir mal olduğunu belirtir. Hesapçıoğlu ve Özcan (1995, s. 149) kamu maliyesi ve eğitim ekonomisinin eğitimi sosyal bir hizmet; sosyal bir mal olarak kabul ettiğini ifade eder. Eğitimin, okul öncesi eğitimden başlayıp yükseköğretim dâhil hem sosyal hem de özel yanı bulunduğuna dikkat çekerek karma bir mal olduğunu söyler.

Eğitimin bu şekilde kamusal, yarı-kamusal ya da özel bir mal olarak ele alınmasında eğitimden elde edilen sonucun bireysel ve toplumsal fayda açısından bir değerlendirilmesi yapılır. Burada dışsallık kavramı önem kazanır. Dışsallık; toplumu oluşturan bir üyeye ait üretim ve tüketim sonucu ortaya çıkan fayda ve maliyetlerin, toplumun diğer üyelerine kadar yayılmasına denir. Üreticinin kar-zarar durumunda pozitif eğilimde olması olumlu dışsallık, tersi durumda ve tüketicinin refah düzeyinde azalma olması ise olumsuz dışsallık olarak tanımlanır (Edizdoğan, 2008, s. 25). Eğitimin kamusal ya da özel olması niteliği bu çerçevede ele alınır. Ne var ki Ercan (1998, s. 25) eğitime yönelik bu ifadelerin gerek neo-liberaller gerekse karşıt düşünceye sahip olanlar için konunun sadece ekonomik düzeyde ele alınarak özelleştirme yanlısı ya da özelleştirme karşıtı bir duruş etrafında şekillendiğini söyler. Oysaki eğitim sistemi, toplumsal bir gerçekliği sadece ekonomik seviyede ortaya koymaz. Bununla beraber toplumsal süreçleri, ideolojik yapılanmaları, güç ilişkileri ve bireyin devletle ve toplumla ilişkileri gibi karmaşık birçok değişkenin gözler önüne serilmesini sağlar.

Eğitimde özelleştirmenin faydalı olacağı yönündeki görüşler genel olarak şu maddeler etrafında toplanmaktadır (Erdoğan İ. , Hesapçioğlu ve 2010; Madsen, 1996; MEB, 2016, s. 5; Özcan, 1995; Yolcu, 2007, s. 48):

1. Eğitimde özelleştirme uygulamaları devletin bütçesine doğrudan ve dolaylı katkılar sağlar. Devletin yükümlülükleri arasında görülen her kademedeki eğitim hizmetlerini gerçekleştirerek kamunun yükünü azaltır.
2. Devlet kurumlarının eğitim hizmetlerini, üretme maliyetlerinin altında maliyetlerle daha etkin ve verimli olarak gerçekleştirir. Okulların kendi imkânları ile yeni kaynaklar üretmesini sağlar.
3. Eğitime aktarılan kaynakların artması ve çeşitlenmesi ile beraber eğitim hizmetlerinde çeşitliliği arttırarak daha fazla seçme imkânı sağlar.
4. Özel öğretim kurumlarının nicelik ve niteliğinin artırılması tüm eğitim sisteminde kalite ve rekabet odaklı eğitim anlayışının yerleşmesine katkı sağlar.
5. Eğitim yönetiminde ve işleyişinde bürokrasiden sıyrılmış esnek yapıdan ötürü değişime ve yeniliğe daha açıktır.
6. Üretilen eğitim hizmetlerini kullananlara karşı hesap verebilirlik anlamında daha şeffaf bir yönetim anlayışı ortaya koyar.
7. Okulların fiziksel imkânlarının geliştirilmesi ve sürdürülmesi; derslik, laboratuvar, kültür ve spor alanları devlet okullarına göre avantajlı olduğundan öğrencilerin sosyal ve kültürel gelişimleri için daha sağlıklı ortamlar sunar,
8. Devletin sunduğu eğitim hizmetleri, hizmeti alanlar tarafından vergilendirme vb. yöntemlerle dolaylı olarak karşılanırken eğitimde özelleştirme uygulamaları ile doğrudan karşılandığında aldığı hizmet karşılığında bedel ödeyen bireyin sorumluluğu artar,
9. Eğitimde özelleştirme devletin eğitim hizmetlerinde yol açtığı tekelleşme ve haksız rekabeti önler,
10. Eğitimde özelleştirme öğrenci ihtiyaçlarına uygun, esnek, yenilikçi bir pazar oluşturur ve yönetimin velilerle paylaşılmasıyla, katılımcı bir yönetim anlayışıyla onların okula olan bağlılıklarını arttırır,
11. Eğitim hizmetini alan kişinin doğrudan bir bedel ödemesinin bir sonucu olarak sorumluluk bilincini arttırır.

Tablo 1’de (MEB, 2016, s. 15) 2008-2016 yılları arasında Türkiye’de mesleki ve teknik ortaöğretim bağlamındaki değişim, resmi ve özel olarak okul, öğretmen ve öğrenci değişkenleri ile ele alınmıştır.

Tablo 1. Mesleki Ortaöğretimde 2008-2016 Yılları Arasında Resmi ve Özel Okul, Öğretmen ve öğrenci Sayılarındaki Değişim

YIL	SAYILAR			ARTMA ORANI (%)		
	OKUL	ÖĞRETMEN	ÖĞRENCİ	OKUL	ÖĞRETMEN	ÖĞRENCİ
RESMİ						
2008-2009	4595	88615	1563885	-	-	-
2009-2010	4824	94649	1817845	4,98	6,81	16,24
2010-2011	5155	104003	2070536	6,86	9,88	13,90
2011-2012	5456	112409	2085872	5,84	8,08	0,74
2012-2013	6078	133321	2251797	11,40	18,60	7,95
2013-2014	6785	153816	2457834	11,63	15,37	9,15
2014-2015	4677	167558	2712227	-31,07	8,93	10,35
2015-2016	4820	175628	2660923	3,06	4,82	-1,89
ÖZEL						
2008-2009	27	309	1379	-	-	-
2009-2010	22	317	1603	-18,52	2,59	16,24
2010-2011	24	324	1951	9,09	2,21	21,71
2011-2012	45	689	4348	87,50	112,65	122,86
2012-2013	126	2181	17854	180,00	216,55	310,63
2013-2014	426	7472	56053	238,10	242,60	213,95
2014-2015	429	7660	75890	0,70	2,52	35,39
2015-2016	419	8604	99217	-2,33	12,32	30,74

Tablo 1’e göre son yıllarda mesleki ve teknik okulların sayısında bir azalma gözlenmektedir. Buna karşılık özel sektörde hemen hemen her zaman bir artış söz konudur. Öğretmen sayılarında resmi ve özel mesleki ve teknik ortaöğretimde görev yapan öğretmen sayısı devamlı artmıştır. Tabloya bütünsel olarak bakıldığında özel ortaöğretimde öğrenci sayısının devamlı arttığı görülür.

Özellikle gelişmekte olan ülkelerde insan faktörü büyük önem taşımaktadır. Bir ülkenin sahip olduğu insan kaynağı, sürdürülebilir dengeli gelişmenin, büyümenin ve paylaşımın en önemli unsurudur (Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu [TÜBİTAK], 2005, s. 10). Kocabaş ve Yirci’ye (2014, s. 395) göre eğitim iktisadi açıdan kalkınmada önemli bir güçtür ve iyi eğitilmiş, sağlıklı beşeri sermayeye sahip olan ülkeler daha hızlı bir şekilde kalkınmaktadır. Bu perspektiften bakıldığında eğitimin yararı bireysel refah düzeyinin artışı ya da eğitimin yarattığı doğrudan veya dolaylı toplumsal refah etkisiyle değil; eğitimin bireyin eylem kapasitesini artırması ile ölçülür (Özsoy, 2002, s. 42). Gelişmiş ülkeler ulusal kalkınmışlık düzeylerinin gereği olan istenen nitelik ve niceliğe sahip insan kaynağını yetiştirmiş olmalarına karşın, gelişmekte olan ülkelerin çoğunda kalkınmayı destekleyecek insan kaynağını yetiştirme noktasında önemli sorunlar yaşamaktadır

(Şimşek, 1999, s. 19). Dolayısıyla özelleştirme gibi kamu yönetimini etkileyen yaklaşımların eğitimi etkilemesi kaçınılmazdır.

Araştırma

Problem

Mesleki eğitimde özelleştirme uygulamalarının artması ile niceliğin yanı sıra niteliğin de artması önemsenmektedir. Bununla beraber mesleki ve teknik Anadolu liselerinde çalışan yönetici ve öğretmenlerin özelleştirme algıları, özelleştirmenin eğitim üzerine etkisi bağlamında önemlidir. Gerek mesleki eğitim gerekse özelleştirme konularında geliştirilecek eğitim politikaları bu konularda yapılan araştırmalara ihtiyaç duyacaktır.

Amaç ve Önem

Bu araştırmanın amacı mesleki eğitimde özelleştirmeye ilişkin mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında görev yapan yönetici ve öğretmenlerin görüşlerini belirlemektir.

Gelişmiş ülkelerin ortak hedef ve başarılarının ilk sıralarında eğitim gelmektedir. Eğitimde başarı sağlayan ülkelerde yönetsel güç, yerleşme uygulamalarıyla merkezi yapıdan okullara doğru bir hareketlilik içindedir. Eğitimde olduğu kadar gelişmiş ülkelerin özellikle ekonomik anlamdaki gelişmişliklerine; teknolojileri, sanayilerinin ve endüstriyel faaliyetlerinin gelişmişliği doğrudan etkiler. Ülkelerin gelişmişlik düzeyine kendine özgü bir şekilde katkı sağlayacak olan mesleki eğitim; önemi, amaçları, uygulamaları bakımından genel eğitimden farklılaşmaktadır. Bu bağlamda mesleki eğitime yönelik yönetim anlayışlarını da ayrıca ele almak daha doğru görünmektedir.

Yapılan araştırma eğitim politikalarını belirleyici ve karar vericilere ışık tutabilir, fikir verebilir bir nitelik taşımaktadır. Bu noktadan hareketle araştırma mesleki eğitimde özelleştirme konusunda mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında görev yapan yönetici ve öğretmenlerin görüşlerinin ortaya konulması bakımından önemlidir.

Bu araştırmada,

1. Mesleki ve teknik ortaöğretim yönetici ve öğretmenlerinin mesleki eğitimde özelleştirmeye ilişkin görüşleri arasında cinsiyet, çalışma süresi, branş, sendika üyeliği, görev, eğitim düzeyi, mezun olunan fakülte, öğretmenin istihdam şekli değişkenleri arasında anlamlı farklıklar var mıdır?"

2. "Mesleki ve teknik ortaöğretim yönetici ve öğretmenlerinin mesleki eğitimde özelleştirmeye yönelik olarak eğitimin toplumsal faydası, eğitimde insan kaynakları ve eğitimin finansmanı ile ilgili görüşleri nasıldır?"

sorularına cevap aranmıştır.

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu araştırma, mesleki ve teknik ortaöğretim kurum yönetici ve öğretmenlerinin mesleki eğitimde özelleştirmeye yönelik görüşlerinin ortaya konulduğu ve tekil tarama modelinin kullanıldığı betimsel bir çalışma olarak tasarlanmıştır.

Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlamaya çalışılır. Onları, herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez. Betimsel tarama modelinde, belli bir zaman kesiti içinde çok sayıda denek ve objeden elde edilen verilerin analizi ile araştırma problemlerine cevap aranır (Arseven, 2001).

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evreni 2016-2017 eğitim-öğretim yılı, İstanbul ilinde bulunan örgün mesleki ve teknik Anadolu liselerinde görev yapan yönetici ve öğretmenlerdir. 2015-2016 eğitim-öğretim yılında İstanbul ilinde mesleki ve teknik Anadolu liselerinde çalışan öğretmen sayısı 82 özel öğretim kurumunda 1956; 307 resmi öğretim kurumunda 18520 olmak üzere toplam 20476'dır (İstanbul İl MEM, 2016, s. 55). Öğretmen kadrosunda yer alan okul yöneticileri de bu sayılara dâhildir.

Örneklem grubu seçilirken evreni oluşturan okullar ve katılımcıların her birinin rastgele ve eşit şansa sahip olacağı (Karasar, 2002, s. 113) basit seçkisiz örneklem grubu oluşturulmuştur. Yazıcıoğlu ve Erdoğan'ın (2004, s. 50) farklı evren değerleri ile $\alpha = .05$ için örneklem büyüklüklerini verdikleri tabloya göre 25000 değeri için verilen örneklem büyüklüğü 378'dir.

Mesleki Eğitimde Özelleştirmeye İlişkin Görüşler Ölçeği ve Verilerin Toplanması

Araştırma için kullanılan veriler, araştırmacı tarafından geliştirilen "mesleki eğitimde özelleştirmeye ilişkin görüşler ölçeği" ile elde edilmiştir. Ölçek geliştirme süreci Büyüköztürk (2005, s. 136) tarafından oluşturulan problemi tanımlama, madde yazma, uzman görüşü alma, ön uygulama ve ankete son şeklini verme aşamaları takip edilerek gerçekleştirilmiştir.

İlk aşama olarak problem durumu ve araştırmanın amacı belirlenmiştir. Bu süreçte konu ile ilgili kavramsal çerçevenin oluşabilmesi için alan yazında yer alan kaynaklar taranmıştır. Kavramsal yakınlığın sağlanması ile beraber düşünülen problem durumu ile ilgili yapılan araştırmalar taranmış ve mesleki eğitimde özelleştirmeye ilişkin bir çalışma ile karşılaşılmamıştır. Bununla beraber ilgili alan yazında genel anlamda eğitimde özelleştirmeye ilişkin görüşlerle ilgili veri toplayabilecek nitelikli bir ölçekle de karşılaşılmamıştır. Bu sürecin nihayetinde ikinci aşama olan soru havuzu oluşturma aşamasına geçilmiştir.

Alan yazında karşılaşılan durumları betimleyecek tarzda 50 tane soru oluşturulmuş, biçim ve içerik bakımından değerlendirilen bu soruların sayısı uzman görüşüne sunulmak üzere 30'a indirilmiştir. 30 sorunun yer aldığı ve her soru için uygun, düzenlenmeli, uygun değil seçeneklerinin yer aldığı haliyle bir form tasarlanmıştır. Bu form eğitim yönetimi alanından beş öğretim üyesine uzman görüşlerine başvurulmak üzere verilmiştir. Gelen görüşler ve tavsiyeler sonucunda 19 maddeden oluşan bir deneme ölçeği elde edilmiş ve ön uygulama sürecine girilmiştir.

Ölçek geliştirme aşamasında yapılan ilk uygulamada İstanbul'un farklı ilçelerinde bulunan mesleki ve teknik Anadolu liselerini kapsamak üzere toplam 243 uygulama yapılmıştır. Kline'ye (1994, s. 74) göre ölçek geliştirme sürecinde faktör analizi, madde analizi gibi işlemlerin sağlıklı bir şekilde yapılması için uygulamanın yapıldığı grubun büyüklüğü madde sayısının en az 2 tercihen 10 katı olması önerilir. Buna göre ön uygulamada analize girecek olan elde edilen form sayısı, 19 olan madde sayısının 12,8 katı olmuştur. Bu da son uygulamada formda yer alacak 15 olan madde sayısının 16,2 katıdır.

Araştırma sonucunda elde edilen veriler yorumlanırken kullanılacak ortalama puanlar ve derecelendirme için "Kesinlikle katılmıyorum, katılmıyorum, kararsızım, katılıyorum, kesinlikle katılıyorum" şeklinde 5'li likert derecelendirme yöntemi tercih edilmiştir.

Toplanan veriler analizleri yapılmak üzere SPSS 22.0 paket programına aktarılmıştır. Maddelerin kendi arasında belli bir ilişki içerisinde belli bir kavram ya da algıyı ifade edip etmediğini anlamak ve yapı geçerliliğini test etmek için açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Böylece birçok maddenin değerlendirilmesi yerine benzer özellikleri ölçen maddelerin gruplandırılması amaçlanmıştır (Durmuş, Yurtkoru ve Çinko, 2013, s. 73; Büyüköztürk, 2016, s. 133). Toplanan verilerin açımlayıcı faktör analizine uygun olup olmadığını görmek için ise KMO (Kaiser-Mayer-Olkin) testi ve küresellik (Bartlett Sphericity) testi uygulanmıştır. KMO testi açımlayıcı faktör analizi için örneklem büyüklüğünün yeterli olup olmadığını test eder. KMO değeri 0,80 ve üstü mükemmel, 0,70-0,80 aralığı iyi, 0,60-0,70 aralığı orta, 0,50-0,60 aralığı kötü ve de 0,50 ve altı kabul edilemez olarak değerlendirilir (Durmuş, Yurtkoru ve Çinko, 2013, s. 80).

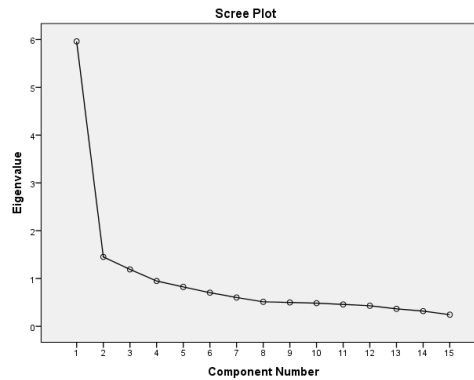
Faktör analizi yapabilmeyen ön şartı olan değişkenler arasındaki ilişkinin varlığı hakkında bize bilgi veren Bartlett's testinin p değeri ,05 anlamlılık düzeyinden düşük ise değişkenler arasında faktör analizi yapmaya uygun bir ilişki vardır anlamına gelmektedir. Bu değer ,05'in üzerinde çıkarsa, testin sonucu anlamlı değilse faktör analizi yapmaya uygun değildir (Durmuş, Yurtkoru, & Çinko, 2013, s. 79). Ters madde olarak yer alan 1 ve 5'inci maddeler dönüştürüldükten sonra yapılan KMO ve Bartlett's testi sonuçları Tablo 2'deki gibidir.

Tablo 2. KMO ve Bartlett's testi

KMO Örneklem yeterliliği testi		0,91
Bartlett's küresellik testi	Ki-Kare	1425,16
	df	105,00
	Sig.	,00

Tablo 2'den de anlaşılacağı üzere KMO değeri 0,91 ile örneklem sayısı bakımından mükemmel görünmektedir. Bununla beraber Bartlett's küresellik testi sonuçları da açılımlı faktör analizine uygunluğu sonucunu vermektedir. Cronbach's Alpha güvenilirlik kat sayısı 0,87 olan veriler, yorumlanabilir ve adlandırılabilir faktörler elde edilmesi için (Durmuş, Yurtkoru, & Çinko, 2013, s. 76) veri setine dönüştürülmüş (varimax) ve değişkenleri azaltma, anlamlı kavramsal yapılar oluşturma amacıyla (Büyüköztürk, 2016, s. 134) Principal Component Analysis yöntemi ile açılımlı faktör analizi yapılmıştır. Yapılan ilk analizin ardından hem toplam korelasyona 0,30 değerinin altında kalarak düşük değer veren hem de kaldırıldığında Chronbach's Alpha değerini arttıran 4 madde çıkarılarak işlemler tekrar edilmiştir. Kalan 15 madde için testler tekrar edilmiştir. Cronbach's Alpha değeri ölçeğin güvenilirliğinin iyi olarak yorumlanacağı 0,88 olarak elde edilmiştir.

Faktör sayısı belirlenirken öncelikli olarak çizgi grafiğine yer verilmiştir. Çizgi grafiğinde (Scree Plot) yüksek ivmeli düşüşlerin yaşandığı yerler önemli faktör sayısını vermektedir.

Şekil 1. Açılımlı faktör analizine ilişkin çizgi grafiği

Şekil 1'de görülen yatay eksen madde sayısını dikey eksen ise özdeğerleri vermektedir. Şekilde 3. maddeden sonra keskin düşmelerin kesildiği görülmektedir. İlk maddeden itibaren görülen düşüş eğilimi maddelerin toplam varyansa yapılan katkının derecesini noktalarla göstermektedir (Büyüköztürk, 2016, s. 143). Noktalar arası her aralık bir faktör anlamına gelmektedir. Yine grafiğe göre özdeğeri 1'den büyük 4 tane nokta olduğundan dolayı ölçekte üç faktör olabileceği ön görülmüştür.

Tablo 3. Varimax rotasyonu ile elde edilen özdeğerler ve açıklanan varyans

Faktör	Öz değer	Açıklanan Varyans
1	5,96	23,93
2	1,45	17,06
3	1,19	16,37
4	0,95	
5	0,82	
6	0,70	
7	0,60	
8	0,51	
9	0,50	
10	0,49	
11	0,46	
12	0,43	
13	0,37	
14	0,319	
15	0,244	

Tablo 3'te görüldüğü gibi üç boyutta özdeğer 1'in üzerindedir ve birinci boyut toplam varyansın %23,93'ü, ikinci boyut toplam varyansın %17,06, üçüncü boyut toplam varyansın %16,37'si olmak üzere tümü beraber toplam varyansın %57,36'sı bu üç boyut tarafından açıklanmaktadır.

Tablo 4. Ölçek maddelerinin faktör yük değerleri

Madde	Faktör Yüğü		
	1	2	3
11-Özelleştirme ile öğretmenlerden elde edilecek performans artar.	0,82		
12-Özelleştirme ile liyakate dayalı istihdam daha sağlıklı yapılıır.	0,81		
13-Özelleştirme ile öğretmenlerin sorumlulukları artar.	0,77		
14-Özelleştirme ile öğretmenler kendilerini daha çok geliştirme ihtiyacı hisseder.	0,72		
15-Özelleştirme ile liyakate dayalı kariyer basamakları oluşur.	0,65		
2-Özelleştirme, vakıf/dernek gibi sivil toplum kuruluşlarının eğitimdeki etkililiğini arttırır.		0,69	
3-Özelleştirme, okullarda finansmana bağlı olumsuzlukları giderir.		0,63	
6-Eğitim hizmetini devletten alan, eğitimin finansmanına katkı sağlar.		0,62	
7-Burs/kredi vs. seçenekler ile öğrenciler özel okula teşvik edilir.		0,62	
8-Eğitim-öğretim hizmetini özel sektörden alanlara vergi muafiyeti sağlanır.		0,57	
1-Özelleştirme, toplumda sosyal adalet duygusuna zarar verir.			0,74
4-Özelleştirme, bölgesel eşitsizlikleri azaltır.			0,73
5-Özelleştirme ile eğitimde bilimselliğin yerini ticari kaygılar alır.			0,69
9-Özelleştirme ile eğitimin toplumsal faydası artar.			0,54
10-Özelleştirme fırsat ve imkân eşitliği sağlar.			0,50

Ortaya çıkan Tablo 4'te birinci faktörün madde yükleri 0,65-0,82, ikinci faktörün madde yükleri 0,57-0,68, üçüncü faktörün madde yükleri 0,50-0,74 arasında değerler almıştır. Oluşan bu boyutlar araştırmanın analiz ve yorumlama aşamalarında aşağıdaki gibi anılacaktır:

1. Mesleki eğitimde özelleştirmede insan kaynakları boyutu
2. Mesleki eğitimde özelleştirmenin finansman boyutu

3. Mesleki eğitimde özelleştirmenin toplumsal fayda boyutu

Açımlayıcı faktör analizi ile faktörlerin belirlenmesi işleminin sonucunda ortaya çıkan 3 boyutlu ölçek modelinin; doğruluğunu sınamak, faktörler arasında yeterli ilişkinin bulunup bulunmadığına bakmak, bu faktörlerin modeli ne derece açıkladığını ortaya koymak için Mplus 8 programı kullanılarak doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır (Büyüköztürk, 2016, s. 133). Doğrulayıcı faktör analizi için Ki-Kare uyum testi (Chi-Square Goodness of Fit, χ^2), RMSA (Root Mean Square Error of Approximation), CFI (Comparative Fit Index), TLI (Tucker Lewis Index) ve SRMR (Standardized Root Mean Square Residual) uyum indexleri göz önüne alınmış ve üç faktörlü ölçek yapısına ilişkin sonuçlar tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5. Ölçeğin doğrulayıcı faktör analizi uyum sonuçları

Ölçüm	İyi Uyum	Kabul Edilebilir Uyum	Modelin Uyum Değeri
χ^2/df	≤ 3	$\leq 4-5$	3,11
RMSEA	$\leq ,05$	,06-0,8	,07
CFI	$\geq 0,97$	$\geq 0,95$	0,94
TLI	$\geq 0,95$	0,94-0,90	0,92
SRMR	$< ,05$	$< ,08$	,05

Tablo 5'te görüleceği üzere doğrulayıcı faktör analizi sonucunda $\chi^2/df=0$, RMSEA= $,07$, CFI= $0,94$, TLI= $0,92$ ve SRMR= $,05$ olarak bulunmuştur. Ki-Kare uyum testi sonucu modelin oldukça iyi bir değer gösterdiğini belirtmektedir. Yaklaşık Hataların Karekökü; RMSEA değeri kabul edilebilir uyum değerini vermiştir: $,07$. Karşılaştırmalı uyum testi $0,94$ ile kabul edilebilir uyum değerinin altında kalmıştır ancak $0,95$ değerine oldukça yakındır. Tucker Lewis Index testi $0,92$ ile kabul edilebilir uyum değerleri arasında kalmıştır. Standardized Root Mean Square Residual $,05$ ile kabul edilebilir değerler arasında kalmıştır.

Doğrulayıcı faktör analizine ilişkin yol diyagramı için Mplus programı kullanılmıştır. Mplus faktör yük değerlerini göstermek için oluşturduğu diyagramda ortaya çıkan standardize edilmiş değerlerin hiçbirinin 1'in üzerinde olmaması gerekmektedir. Standardize edilmiş çözümleme değerleri her bir maddenin kendi gizil değişkeninin ne kadar iyi bir temsilcisi olduğunu ortaya koyar. Diyagrama göre madde yük değerlerinin 1'in üzerinde olmadığı ortaya çıkmıştır.

Bu değerler de göz önünde bulundurulduğunda, ölçek geliştirme sürecinde yapılan geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarından elde edilen sonuçlar referans alınarak, geliştirilen mesleki eğitimde özelleştirmeye ilişkin görüşler ölçeğinin bu araştırmada kullanılacak bir ölçme aracı olduğu ortaya çıkmaktadır.

Ölçeğin ilk analizlerinin yapılmasının ardından araştırmada kullanılacak veriler için yapılan uygulamada 484 tanesi analize uygun olmak üzere toplamda 511 tane form toplanmıştır. Bu da örneklem büyüklüğü için belirlenen 378 sayısını %28'i aşkın bir oranda geçerek analizler için uygun bir büyüklük oluşturmuştur.

Bulgular

Araştırmada katılımcıların görev, eğitim düzeyi, mezun olunan fakülte, çalışma süresi, cinsiyet, branş ve sendika üyeliği değişkenlerine göre görüşlerine bakılmıştır. Bu başlık altında araştırma bulgularında anlamlı farklılık görülen değişkenler ele alınmıştır.

Tablo 6'da görev değişkenine ait bilgiler görülmektedir.

Tablo 6. Araştırmaya katılanların görev bilgileri

Katılımcıların Görev Değişkenine Göre Dağılımı			
Görev	n	%	Kümülatif %
Öğretmen	442	91,3	91,3
Yönetici	42	8,7	100,0
Toplam	484	100,0	

Millî Eğitim Bakanlığı'nda gerek sınıfta derse giren öğretmen gerek okul yönetiminde görevli idareci eğitim-öğretim hizmetleri sınıfında yer alır. Bu açıdan bakıldığında öğretmenlik eğitiminden kaynaklı yöneticilik gibi bir ihtisası olmayan ya da lisansüstü eğitim ile yöneticilik eğitimi alan idareciler de birer öğretmendir. Bu bilgi mesleki eğitimde özelleştirmeye ilişkin öğretmen görüşleri bağlamında önemlidir. Tablo 6'ya göre 484 katılımcının %91,3 gibi büyük bir kısmını 442 sayı ile öğretmenler oluşturmaktadır. Müdür, müdür başyardımcısı ve müdür yardımcısı olarak okul yönetiminde yer alan yönetici sayısı 42'dir ve toplamın %8,7'sini oluşturmaktadır.

Araştırma ile İlgili Genel Bulgu ve Yorumlar

Bu başlıkta mesleki eğitimde özelleştirmeye ilişkin yönetici ve öğretmen görüşleri toplumsal fayda, insan kaynakları ve finansman boyutu bağlamında ortaya çıkan bulgular ve yorumlar yer alacaktır.

Tablo 7'de ölçme aracında yer alan maddelerin ortalaması ($\bar{x}$) ve standart sapması (ss) gösterilmektedir. Tabloda yer alan 1 ve 5'inci maddeler ters maddelerdir ve analiz esnasında değerler dönüştürülmüştür.

Tablo 7. Maddelerin betimsel analizi

Madde	n	$\bar{x}$	ss
1*-Özelleştirme, toplumda sosyal adalet duygusuna zarar verir.	484	2,46	1,24
2-Özelleştirme, vakıf/dernek gibi sivil toplum kuruluşlarının eğitimdeki etkililiğini artırır.	484	3,00	1,21
3-Özelleştirme, okullarda finansmana bağlı olumsuzlukları giderir.	484	3,00	1,19
4-Özelleştirme, bölgesel eşitsizlikleri azaltır.	484	2,39	1,18
5*-Özelleştirme ile eğitimde bilimselliğin yerini ticari kaygılar alır.	484	2,07	1,15
6-Eğitim hizmetini devletten alan, eğitimin finansmanına katkı sağlar.	484	3,12	1,07
7-Burs/kredi vs. seçenekler ile öğrenciler özel okula teşvik edilir.	484	3,31	1,11
8-Eğitim-öğretim hizmetini özel sektörden alanlara vergi muafiyeti sağlanır.	484	2,91	1,09
9-Özelleştirme ile eğitimin toplumsal faydası artar.	484	2,57	1,22
10-Özelleştirme fırsat ve imkân eşitliği sağlar.	484	2,17	1,13
11-Özelleştirme ile öğretmenlerden elde edilecek performans artar.	484	2,75	1,33
12-Özelleştirme ile liyakate dayalı istihdam daha sağlıklı yapılıdır.	484	2,61	1,25
13-Özelleştirme ile öğretmenlerin sorumlulukları artar.	484	3,25	1,29
14-Özelleştirme ile öğretmenler kendilerini daha çok geliştirme ihtiyacı hisseder.	484	3,29	1,27
15-Özelleştirme ile liyakate dayalı kariyer basamakları oluşur.	484	2,86	1,22
Genel Ortalama	484	2,78	1,20

Tablo 7 incelendiğinde ortalaması en yüksek madde “7-Burs/kredi vs. seçenekler ile öğrenciler özel okula teşvik edilir.” maddesidir ve ortalaması 3,31 ile kararsızlık ifade etmektedir. Ortalamanın en düşük olduğu madde “5-Özelleştirme ile eğitimde bilimselliğin yerini ticari kaygılar alır.” ters kodlanan maddesidir ve ortalaması 2,07 olarak ortaya çıkan görüş katılmıyorum şeklindedir. Tüm maddelere verilen cevapların ortalaması 2,78 yönetici ve öğretmenlerin mesleki eğitimde özelleştirme ile ilgili düşüncelerinde kararsız olduğunu ortaya koymaktadır.

Toplumsal Fayda Boyutuna İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Tablo 8’de toplumsal fayda boyutu ile ilgili maddelerin ortalaması ($\bar{x}$) ve standart sapması (ss) gösterilmektedir.

Tablo 8. Toplumsal fayda boyutu maddelerinin betimsel analizi

Madde	n	$\bar{x}$	ss
1-Özelleştirme, toplumda sosyal adalet duygusuna zarar verir.	484	2,46	1,24
4-Özelleştirme, bölgesel eşitsizlikleri azaltır.	484	2,39	1,18
5-Özelleştirme ile eğitimde bilimselliğin yerini ticari kaygılar alır.	484	2,07	1,15
9-Özelleştirme ile eğitimin toplumsal faydası artar.	484	2,57	1,22
10-Özelleştirme fırsat ve imkân eşitliği sağlar.	484	2,17	1,13
Genel Ortalama	484	2,33	1,18

Mesleki eğitimde özelleştirmeye ilişkin toplumsal faydayı ölçen maddelerin genel ortalaması 2,33’tür. Bu toplumsal fayda boyutunda görüşlerin olumlu olmadığı hakkında bilgi verir. Toplumsal

Fayda boyutunun 2,33 genel ortalama ile araştırmanın yapıldığı mesleki eğitimde özelleştirme ile ilgili olarak yönetici ve öğretmenler tarafından en çok kaygı duyulan boyut olduğu ortaya çıkmıştır.

Tablo 9’da toplumsal fayda boyutunun görev değişkenine göre ortalaması ($\bar{x}$), standart sapması (ss) ve t-testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 9. Toplumsal fayda boyutunun görev değişkenine göre betimsel istatistikleri ve t-testi sonuçları

Görev	n	$\bar{x}$	ss	F	t	SD	p
Öğretmen	442	2,31	0,86	,06	-2,06	482	,04
Yönetici	42	2,60	0,92				

Tablo 9’da görüldüğü üzere mesleki eğitimde özelleştirmenin toplumsal fayda boyutuna ilişkin ortalamalarda yönetici ortalaması 2,60 ile öğretmen ortalaması olan 2,31’den yüksektir. Tablo 9’da yer alan değerlere göz atıldığında görev değişkenine göre her iki grupta da görüşler katılmıyorum şeklinde olsa da anlamlı bir farklılık olduğu görülür ($F=,06$ $p<,05$). Katılımcılar buldukları görev fark etmeksizin özelleştirmenin toplumsal fayda boyutunda olumsuzluklar getireceği düşüncesini taşımaktadır.

İnsan Kaynakları Boyutuna İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Mesleki eğitimde özelleştirmeye ilişkin görüşlerin insan kaynakları boyutuna incelemesi tablo 9’da görülmektedir.

Tablo 10. İnsan kaynakları boyutu maddelerinin betimsel analizi

Madde	n	$\bar{x}$	ss
11-Özelleştirme ile öğretmenlerden elde edilecek performans artar.	484	2,75	1,33
12-Özelleştirme ile liyakate dayalı istihdam daha sağlıklı yapılıdır.	484	2,61	1,25
13-Özelleştirme ile öğretmenlerin sorumlulukları artar.	484	3,25	1,29
14-Özelleştirme ile öğretmenler kendilerini daha çok geliştirme ihtiyacı hisseder.	484	3,29	1,27
15-Özelleştirme ile liyakate dayalı kariyer basamakları oluşur.	484	2,86	1,22
Genel Ortalama	484	2,95	1,27

Maddelerin genel ortalaması 2,95’tir. Yönetici ve öğretmenler mesleki eğitimde özelleştirme ile insan kaynakları boyutunda görüşlerini olumsuz olarak yansıtmıştır. Ortalaması en büyük olan madde 3,29 ortalama ile “14-Özelleştirme ile öğretmenler kendilerini daha çok geliştirme ihtiyacı hisseder.” maddesidir. Ortalamanın en düşük olduğu madde ise 2,61 ortalama değeri ile “12-Özelleştirme ile liyakate dayalı istihdam daha sağlıklı yapılıdır.” maddesi olarak görülmektedir. Buradan öğretmenlerin kendini geliştirme isteğine yönelik bir sorun olduğu ve özelleştirmenin bu yönde etkili olabileceği sonucu çıkarılabilir. Aynı zamanda istihdamın, özelleştirmenin bir sonucu olarak liyakatten uzaklaşabileceği düşüncesinden söz edilebilir.

Tablo 11’de insan kaynakları boyutunun görev değişkenine göre maddelerin ortalaması ($\bar{x}$), standart sapması (ss) ve t-testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 11. İnsan kaynakları boyutunun görev değişkenine göre betimsel istatistikleri ve t-testi sonuçları

Görev	n	$\bar{x}$	ss	F	t	SD	p
Öğretmen	442	2,92	1,03	,03	-2,51	482	,01
Yönetici	42	3,33	1,07				

Tablo 11’e göre mesleki eğitimde özelleştirmeye ilişkin görüşlerde öğretmen ve yönetici olan katılımcılar kararsızım şeklinde görüş belirtmiştir. Buna rağmen yönetici kategorisindeki katılımcıların ortalaması daha yüksek çıkmıştır ve insan kaynakları boyutunda anlamlı bir farklılık oluşmuştur. Bu anlamlı farklılığın sebebi yönetici konumundaki katılımcıların okuldaki iş ve işleyiş içerisinde tüm öğretmenleri gözlemleme şansının bulunması olabilir. Bu sayede yöneticilerin insan kaynakları ile ilgili görüşleri öğretmenlere göre farklılık gösterebilir.

Finansman Boyutuna İlişkin Bulgu ve Yorumlar

Bu başlık altında mesleki eğitimde özelleştirmeye ilişkin yönetici ve öğretmen görüşlerinin finansman boyutu ile ilgili analiz ve yorumlar ortaya konulacaktır.

Tablo 12. Finansman boyutu maddelerinin betimsel analizi

Madde	n	$\bar{x}$	ss
2-Özelleştirme, vakıf/dernek gibi sivil toplum kuruluşlarının eğitimdeki etkililiğini artırır.	484	3,00	1,21
3-Özelleştirme, okullarda finansmana bağlı olumsuzlukları giderir.	484	3,00	1,19
6-Eğitim hizmetini devletten alan, eğitimin finansmanına katkı sağlar.	484	3,12	1,07
7-Burs/kredi vs. seçenekler ile öğrenciler özel okula teşvik edilir.	484	3,31	1,11
8-Eğitim-öğretim hizmetini özel sektörden alanlara vergi muafiyeti sağlanır.	484	2,91	1,09
Genel Ortalama	484	3,07	1,13

Tablo 12’de araştırma için uygulanan ölçekte finansman boyutu kapsamında kalan maddelerin ortalaması ($\bar{x}$) ve standart sapması (ss) görülmektedir. Boyutların genel ortalamaları kıyaslandığında en yüksek genel ortalama 3,07 ile finansman boyutunda ortaya çıkmıştır. Maddeler içerisinde en yüksek ortalamaya 3,31 değeri ile “7-Burs/kredi vs. seçenekler ile öğrenciler özel okula teşvik edilir.” maddesi sahiptir. En düşük ortalama değeri ise 2,91 ile “8-Eğitim-öğretim hizmetini özel sektörden alanlara vergi muafiyeti sağlanır.” maddesine aittir.

Tartışma ve Sonuç

Araştırma bulgularına göre yönetici ve öğretmenler genel anlamda mesleki eğitimde özelleştirme konusunda kararsız görüş belirtmiştir. Boyutlar bazında ele alındığında görüşler toplumsal fayda açısından elde edilen ortalama değer katılmıyorum derecesinde olumsuzluk ifade

ederken, insan kaynakları ve finansman boyutunda kararsızlık şeklinde kendini göstermiştir. Özelleştirme hakkında toplumsal fayda ile ilgili ortaya çıkan katılımcı görüşleri, Apple (2009) tarafından ifade edilen neo-liberal politikaların eğitimi temel bir hak olmaktan uzaklaştırıp ticari bir meta haline getirmek suretiyle insanların geleceğini ekonomik durumlarının belirleyeceği ve dolayısı ile toplumsal anlamda eğitimden elde edilecek faydanın zedeleneyeceği görüşleri ile benzerlik göstermektedir.

Mesleki eğitimde özelleştirme ile ilgili tüm boyutlarda görev, mezun olunan fakülte, eğitim düzeyi, çalışma süresi, cinsiyet, branş, sendika üyeliği ve istihdam edilme şekli değişkenleri bağlamında farklılaşma olup olmadığına bakılmıştır. Toplumsal fayda ve insan kaynakları boyutunda görev değişkeninde anlamlı farklılık ortaya çıkmıştır. Diğer değişkenlerde anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür.

Araştırmada katılımcıların mesleki eğitimde özelleştirmeyle ilgili görüşlerinde cinsiyete bağlı olarak anlamlı bir fark tespit edilmemiştir. Yirci (2014) tarafından doktora tezi olarak yapılan araştırmada ise devlet ve vakıf üniversitesinde görev yapan akademisyenlerin her iki kategorisinde de cinsiyet değişkeni bağlamında anlamlı farklılık olduğu bulunmuştur. Bu durum çalışmada kadın katılımcıların üstlendiği farklı rollerin bir sonucu olabileceği şeklinde yorumlanmıştır.

Dabakoğlu'nun (2002) araştırmasında ön lisans ve lisans eğitim düzeylerine göre anlamlı farklılıkla karşılaşılmıştır. Bu çalışmada ise lisans veya lisansüstü mezunu olma durumları ve de lisans düzeyinde mezun olunan okul türüne göre anlamlı bir fark ortaya çıkmamıştır.

Mesleki ve teknik Anadolu lisesinde çalışan yönetici ve öğretmenler özelleştirme ile ilgili görüşler açısından çalışma sürelerine bağlı olarak anlamlı bir farklılık ortaya koymamıştır. Yirci'nin (2014) araştırmasında özelleştirmeye ilişkin görüşler bakımından çalışma süresi devlet üniversitesinde yer alan katılımcılar içerisinde anlamlı bir farklılık oluşturmazken vakıf üniversitelerindeki katılımcılar arasında çalışma süresi daha fazla olanların özelleştirme ile ilgili görüşlerinin daha olumlu olduğu yönünde farklılaşmıştır. Bunun gerekçesi çalışma süresi düşük katılımcıların çalışma saati ve ücret değişkenleri arasındaki ters orantının olabileceği şeklinde yorumlanmıştır. Bu araştırmada benzer şekilde bir anlamlı farklılığın oluşmaması Millî Eğitim Bakanlığı personeli olan öğretmenler arasında ise çok küçük farklılıkların dışında çalışma süresinin öğretmenler arasında önemli bir farklılık oluşturmaması olabilir.

Bu araştırmanın toplumsal fayda ve insan kaynakları boyutunda yöneticiler ile öğretmenler arasında anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir ve bu da yönetici görevindeki katılımcıların okulu daha geniş bir çerçeveden değerlendirme imkânının olması şeklinde yorumlanmıştır. Yirci'nin (2014) çalışması ile bu araştırma katılımcıların yönetim görevi olup olmaması bağlamında anlamlı fark ortaya koyma noktasında uyumlu değildir.

Katılımcıların bir sendikaya üye olup olmama durumları özelleştirme ile ilgili görüşlerinde anlamlı bir farklılık oluşturmamıştır. Kendi araştırmasında sendika üyeliği değişkenini değerlendiren Yirci (2014) hem devlet hem de vakıf üniversitesinden katılımcıları arasında sendika üyesi olmayan katılımcıların lehine anlamlı bir fark olduğunu tespit etmiştir. Araştırmasında aynı değişkeni kullanan Harmancı (2010) özelleştirme ile ilgili görüşlerde sendika üyeliği bağlamında benzer sonucu yüksek derece de anlamlı bir fark oluşacak şekilde elde etmiştir. Bu durumlar çalışmada sendika üyesi katılımcıların özelleştirmeye temkinli yaklaştığı şeklinde yorumlanmıştır. Yükseköğretim ve sağlık alanlarında yapılan bu araştırmalarda sendika üyeliğine göre anlamlı bir fark oluşmasına rağmen öğretmenler arasında böyle bir farkın oluşmaması dikkat çekicidir.

Araştırma sonucu katılımcıların istihdam türüne göre özelleştirme ile ilgili görüşlerde anlamlı bir farklılık oluşmamıştır. Ateş (2008) tarafından doktora tezi olarak yapılan özelleştirmenin çalışan beklentileri açısından ele alındığı araştırmada görüşler kadrolu ve sözleşmeli katılımcılar arasında anlamlı bir fark olduğu sonucunu vermiştir. Bu sonuçlara göre sözleşmeli çalışanların özelleştirmeye bakış açıları daha olumludur. Bunun sebebi kadrolu çalışanların iş kaybı riski olabileceği şeklinde yorumlanmıştır.

Özelleştirmenin toplumsal fayda boyutunda olumlu sonuçlar doğurmayacağı yönünde elde edilen bulgular alan yazında var olan düşünceleri destekler niteliktedir. Şentürk (2008), özelleştirmenin eğitim alanında kavramsallaştırdığı fırsat eşitliğini, neo-liberal politikalar ile toplumda sağlayamayacağını ifade eder. Bu görüşleri destekler şekilde, araştırmada herhangi bir alt problem değişkeninde özelleştirme ile ilgili olumlu görüşler yer almamaktadır. Bu araştırmada yer alan özelleştirmenin fırsat eşitliği sağlayıp sağlamayacağı görüşleri, Dabakoğlu'nun (2002) özelleştirme ile fırsat eşitliğinin zarar göreceği bulguları ile benzer olmuştur. Araştırmada ulaşılan sonuçlarda yönetici ve öğretmen görüşleri Tezcan'ın (1985, s. 110) eğitimde özelleştirme uygulamalarının sebep olacağı fırsat eşitsizlikleri içerisinde saydığı bölgesel eşitsizliklerin artacağı şeklinde olmuştur. Alan yazında yer aldığı gibi içinde özelleştirmenin de olduğu yerleşme ve küreselleşme ile beraber liberal uygulamalar, ülkelerin yani toplumların gelişmişlik durumlarına göre sonuçlarda farklılıklar gösterebilmektedir. Ortaya çıkan sonuçlar mesleki eğitimde özelleştirme ile ilgili toplumsal faydaya dönük kaygıların ülke ve toplum bağlamında gelişmişlikle ilgili kaygılarla benzerlik ortaya koymaktadır.

İnsan kaynakları boyutunda en düşük ortalamaya sahip madde özelleştirme ile liyakate dayalı istihdamın daha sağlıklı yapılacağı ifade edildiği madde olmuştur. Bu maddedeki düşük ortalamanın sebebi öğretmenlerin istihdamda azaltmanın gerçekleşeceği kaygısı taşımaları olabilir. Harmancı (2010) yaptığı araştırmadaki katılımcılardan kamu işletmeleri ve hizmetlerinde gereğinden fazla insan çalıştırılmadığı yönünde bir sonuç elde etmiştir. Benzer şekilde Ateş (2008)'in çalışmasında

da özelleştirmenin istihdam sorunu oluşturmayacağı yönünde bir görüş ortaya çıkmıştır. Bunların yanı sıra Sezer (2013) tarafından içinde Türkiye'nin de bulunduğu dört gelişmekte olan ülke için özelleştirmenin çok yönlü olarak ele alındığı araştırma neticesinde gelişmekte olan ülkelerde iş kaybının yaşandığı sonucu ortaya çıkmıştır. Özelleştirmenin etkileri ile ilgili olarak yönetici ve öğretmen görüşlerinde, öğretmen sorumluluklarının artacağı ve öğretmenlerin kendini geliştirme ihtiyacı hissedeceği düşünceleri ortaya çıkmıştır. Ayrıca mesleki eğitimde özelleştirmenin insan kaynaklarına etkisi yönetici ve öğretmenler arasında anlamlı bir farklılık ortaya koymaktadır. Bunun sebebi aslen öğretmen olup idarecilik görevi yürüten yöneticilerin dışarıdan bir göz olarak öğretmenleri gözleme ve performanslarına yönelik genel bir bakış açısı yakalamalarına bağlı olabilir. Bu sonuçlar özelleştirme gerekçelerinin en önemlilerinden verim konusunun sebepleri ile örtüşmektedir. Ateş (2008)'in araştırmasına göre de çalışanlar özelleştirmenin etkinlik ve verimliliği arttıracığını düşünmektedir. Ancak Harmancı'nun (2010) araştırmasında elde edilen sonuç özelleştirmenin verim konusunda olumlu olacağı yönünde değildir. Özelleştirmeyi savunanlar mal ve hizmet üretiminde devletin rasyonel olmadığını düşünür. Mal ve hizmet üretiminde görev alan yönetici ve personelin kar-zarar durumundan etkilenmemesi sebebi ile verimsiz olduğunu ifade eder.

Mesleki eğitimde özelleştirme ile ilgili görüşlerin üç boyutta incelendiği bu çalışmada katılımcıların en yüksek ortalama ile görüş bildirdiği boyut finansman boyutu olmuştur. Buna bağlı olarak özelleştirmenin finansman boyutuna diğer boyutlara göre daha ılımlı bakıldığı düşünülebilir. Kavak ve arkadaşları (1997) tarafından ilköğretim düzeyinde yapılan çalışmada görüldüğü üzere kamusal olarak faaliyet gösteren kurumlarda birçok kalemde hizmet alan tarafından maddi destek sağlanmaktadır. Bu durumun kaynak sağlama ve dağılımında yeni yaklaşımların ve açılımların ihtiyaç olduğunun göstergesi şeklinde ifade edilmektedir. Bu çalışmada eğitim hizmetini alan kişinin aldığı hizmetin bedelini ödemesine yönelik olarak elde edilen sonuçların öğretmen görüşlerinde olumlu olmadığı görülür ve bu da Kavak ve arkadaşlarının (1997) alternatif kaynaklar içerisinde kişilerin bedel ödemesine olumlu bakılmadığı noktasında benzerlik gösterir. Bu sonuçlar Dabakoğlu'nun (2002) araştırmasında elde ettiği bulgularla uyusmaktadır. Devletin finansmanda yetersiz kaldığı ve sıkıntı yaşanan yerlerde özelleştirmenin finansman açısından çözüm olabileceği görüşü noktasında öğretmen görüşleri bir kararsızlık belirtmiştir. Bu sonuç Dabakoğlu'nun (2002) çalışmasında, eğitimde kaynak yetersizliğine özelleştirmenin çözüm olabileceği yönündeki görüşlere öğretmenlerin kararsızlık içinde kalma durumu ile benzerlik gösterir. Dabakoğlu'nun (2002) devletin belirleyeceği sınırlar içerisinde kişi ve özel kuruluşların eğitime katkılarının sağlanmasına dönük elde ettiği bulgular yönetici ve öğretmenlerin bu görüşü desteklediği yönündedir. Ancak bu çalışmada elde edilen sonuçlar yönetici ve öğretmenlerin özelleştirme ile dernek ve vakıf gibi örgütlerin eğitimde etkililiğini artırması ile ilgili olarak kararsız oldukları sonucunu vermektedir.

Elde edilen bulgular da göstermektedir ki özelleştirme kavramını tamamen kabul etmek ya da tamamen karşı durmak mümkün görünmemektedir. Dabakoğlu (2002) özelleştirme ile ilgili algının, özelleştirme beklentileri karşısında zayıf kaldığının ve de özelleştirmenin yeni düzenlemelerle uygulanmasının mevcut durum içinde uygulanmasına göre olumlu olabileceği sonucuna varmıştır. Sonuçlar, devletin tekelinde ya da hâkimiyetinde bir eğitim sisteminde sorunların olabileceği, bununla beraber özelleştirmenin de eşitlik ve adalet bağlamında güven vermediğinin bir göstergesidir.

Bu araştırmanın başlığını oluşturan mesleki eğitimde özelleştirme söylemi eğitim bilimleri açısından ayrı ayrı öneme sahip iki önemli kavramı bir araya getirmektedir. Mesleki eğitim ve özelleştirme kavramları kendi kendilerine dahi çok yönlü yorumlara sahip kavramlardır. Bir araya gelmeleri bu yorumların daha da hassas bir hal almalarını sağlamaktadır. Her iki kavramda da tartışmaların odak noktası olarak görülen toplumsallık düşüncesi bakımından mesleki eğitimde özelleştirme, sınıf ayrılıklarının keskinleşmesi düşüncelerine olanak veren bir uygulama şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Böylece mesleki eğitimde özelleştirme niteliğinin artmasından ziyade toplumsal farklılıkların belirginleşmesine sebep olması muhtemeldir.

Öneriler

Köklü bir kültüre sahip Türk toplumunun devleti, uluslararası ilişkileri ile beraber yönetiminde liberal politikaları benimsemiş bir ülkedir. Bugün gelişmiş ülkeler nezdinde birçok alanda gelişmekte olan ülkeler arasında görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında liberal politikalar ve özellikle özelleştirme uygulamaları; daha da özelde eğitimde özelleştirme toplum vicdanında eşitlik ve adalet duygularını zedelemeye müsait bir yaklaşım olarak karşımıza çıkmaktadır. Bununla beraber kendi içinde ayrı ayrı kültürleri olan bölgesel yapılardan oluşan merkezî yapı içerisinde bölgesel farklılıkların, özelleştirmenin bir parçası olduğu yerleşme gibi liberal uygulamalarla artması da muhtemeldir. Diğer bir taraftan gelir dağılımında en büyük paya sahip kitle ile en az paya sahip kitle arasındaki mesafenin fazla olması ve giderek artması da özelleştirme uygulamalarını masum göstermemektedir. Tüm bunlarla beraber dünyanın dönüş hızına karşı durmak; özelleştirme gerçeğini yok saymak da gerçekçi görünmemektedir. Bu açıdan özelleştirme uygulamalarında kültürel ve toplumsal yapımız hassasiyetle göz önünde bulundurulmalıdır. Devletin yönetim ve denetim fonksiyonlarını güçlü bir şekilde elinde bulundurması gerekmektedir.

Mesleki eğitimde özelleştirmeye ilişkin yönetici ve öğretmen görüşlerinin değerlendirildiği bu çalışma nicel bir araştırmadır. Nicel araştırmalar daha genellenebilir sonuçlar elde etmek için çok fazla sayıda katılımcı ile çalışılan bir yöntemdir. Konu ile ilgili araştırmacılar tarafından daha derinlemesine sonuçların elde edilebileceği nitel çalışmalar yapılabilir. Konu mesleki eğitim açısından ayrı bir görüntü ortaya koyan öğrenci-veli katılımcıları veya özel sektör temsilcileri ile yapılabilir. Özelleştirmenin en önemli gerekçeleri arasında sayılan finansman konusu gözetilerek farklı sosyo-

ekonomik yapıya sahip bölgelerde araştırma yapılabilir. Ayrıca farklı bölgelerde de özelleştirmeye olan bakış açısını ortaya koymak adına benzer çalışmalar yapılabilir.

Mesleki eğitimin en önemli paydaşlarından olan sektör bazında araştırmalar yapmak mesleki eğitimi tüm organları ile değerlendirme yönünde faydalı olacaktır. Gerek işletmeler gerekse ticaret ve sanayi odaları gibi kurumların da dâhil olduğu bir araştırma mesleki eğitimin daha sağlıklı değerlendirilmesini sağlayacaktır.

Kaynaklar

- Adem, M. (1993). *Ulusal Eğitim Politikamız ve Finansmanı*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları No:172.
- Aktan, C. C. (1992). *Kamu Ekonomisinden Piyasa Ekonomisine: Özelleştirme*. İzmir: Akliselim Matbaası.
- Apple, M. W. (2009). Müfredatın ve Eğitimin Yeniden Yapılandırılması/Neo-liberalizmin ve Yeni-muhafazakarlığın Gündemi. D. Harvey, P. Freire, P. McLaren, M. W. Apple ve H. A. Giroux içinde, *Eleştirel Pedagoji Söyleşileri* (E. Ç. Babaoğlu, Çev., s. 45-90). İstanbul: Kalkedon.
- Arseven, A. D. (2001). *Alan Araştırma Yöntemi*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Ateş, M. A. (2008). *Türkiye’de Özelleştirme Sürecinde İstihdam ve İşsizlik Sorunu*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi) İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Malatya.
- Bulutoğlu, K. (2004). *Kamu Ekonomisine Giriş: Demokraside Devletin Ekonomik Bir Kuramı* (8. b.). İstanbul: Batı Türkel Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş. (2005). Anket Geliştirme. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, III(2), 133-148.
- Büyüköztürk, Ş. (2016). *Veri Analizi El Kitabı* (22 b.). İstanbul: Pegem Akademi Yayınları.
- Çam, T. (2006). *Küreselleşme ve Eğitim 1980 Sonrası Neoliberal Eğitim Politikalarının Türk Eğitim Sistemine Etkisi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İzmir.
- Çetin, H. (2002). Liberalizmin Tarihsel Kökenleri. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 3(1), 79-96.
- Dabakoğlu, G. (2002). *Eğitimde Özelleştirmeye İlişkin Öğretmen Görüşleri (Kocaeli Örneği)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Devrim, F. ve Tosuner, M. (1987). Türkiye’de Eğitim Hizmetlerinin Finansmanında Son Gelişmeler. *Bildiri Kitabı. Türkiye Eğitim Maliye Sempozyumu*, (s. 86-109). İstanbul.
- Durmuş, B., Yurtkoru, E. S. ve Çinko, M. (2013). *Sosyal Bilimlerde SPSS’le Veri Analizi* (5. b.). İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Dursun, İ. (2009). Devletin Faaliyet Alanını Belirleyen Temel Özgürlükler: Negatif ve Pozitif Özgürlükler. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 4(1).
- Edizdoğan, N. (2008). *Kamu Maliyesi* (8. b.). Bursa: Ekin Yayıncılık.
- Ercan, F. (1998). *Eğitim ve Kapitalizm Neo-Liberal Eğitim Ekonomisinin Eleştirisi*. İstanbul: Bilim Yayıncılık.
- Erdoğan, İ. (2010). *Millî Eğitime Dair*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Erdoğan, M. (2006). *Aydınlanma Modernlik ve Liberalizm*. Ankara: Orion Yayınevi.
- Friedman, M. (1988). *Kapitalizm ve Özgürlük*. İstanbul: Altın Kitaplar.
- Harmancı, A. K. (2010). *Sağlık Hizmetlerinde Özelleştirme Uygulamaları ve Hemşirelerin Özelleştirme Uygulamalarına İlişkin Alguları*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Harvey, D. (2005). *A Brief History of Neoliberalism*. New York: Oxford University Press.

- Hesapçıoğlu, M. ve Özcan, H. (1995). Türkiye'de Eğitimin Finansmanı ve Özel Okullar Sorunu. *M.O.Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*(7), 149-167.
- IMF. (2005, December). IMF. Mart 21, 2017 tarihinde IMF. Erişim Adresi: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2005/cr05433.pdf>
- İstanbul İl MEM. (2016). *2015/'16 İstatistik Verileri*. İstanbul: İstanbul İl Millî Eğitim Müdürlüğü Strateji Geliştirme Bölümü.
- Karasar, N. (2002). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Nobel.
- Kavak, Y. E. (1997). İlköğretimde Kaynak Arayışları. *Eğitim Yönetimi Dergisi*(3), 309-320.
- Kışlalı, A. T. (2003). *Siyasal Sistemler* (6. Baskı b.). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Kline, P. (1994). *An Easy Guide to Factor Analysis*. New York: Routledge.
- Kurul Tural, N. (2002). *Eğitim Finansmanı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Madsen, J. (1996). *Private and Public School Partnerships: Sharing Lessons About Decentralization*. London: Falmer Press.
- MEB. (2016). *Millî Eğitim İstatistikleri*. Ankara.
- Özsoy, S. (2002). *Yükseköğretimde Hakkaniyet ve Eşitlik Sorunsalı:Türkiye'deki Finansal Yapıyla İlgili Bir Çözümleme*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara
- Sezer, N. (2013). *Gelişmekte Olan Ülkelerde Özelleştirme Uygulamalarının İstihdam Üzerine Etkileri: Bangladeş, Nijerya, Arjantin ve Türkiye Örnekleri*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Anabilim Dalı, İstanbul.
- Şentürk, İ. (2008). Pierre Bourdieu'nun Neoliberalizm Eleştirisi Bağlamında Eğitim Yönetimini Yeniden Düşünmek. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, XI(2), 73-98.
- Şimşek, A. (1999). *Türkiye'de Mesleki ve Teknik Eğitimin Yeniden Yapılanması*. İstanbul: Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği Yayınları.
- Tezbaşaran, A. A. (2008). *Likert Tipi Ölçek Hazırlama Kılavuzu* (3. Sürüm b.). Mersin.
- Tezcan, M. (1985). *Eğitim Sosyolojisi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları No:150.
- TÜBİTAK. (2005). *Vizyon 2023 Teknoloji Öngörü Projesi, Eğitim ve İnsan Kaynakları Sonuç ve Strateji Belgesi*. Ankara.
- Yayla, A. (1998). *Liberalizm*. Ankara: Liberte Yayınları.
- Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2004). *Spss Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Yılmaz, A. (2003). *Çağdaş Siyasal Akımlar*. Ankara: Vadi Yayınları.
- Yirci, R. (2014). *Devlet Ve Vakıf Üniversitelerindeki Öğretim Elemanlarının Algılanan Örgütsel Destek, Örgütsel Bağlılık Düzeyleri İle Yükseköğretimde Özelleştirmeye İlişkin Görüşlerinin Karşılaştırılması*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Bölümü Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Ana Bilim Dalı, Elazığ.
- Yirci, R. ve Kocabaş, İ. (2014). *Eğitim Finansmanında Özel Okulların Rolü ve Alternatif Bir Model Olarak Sözleşmeli Okullar*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü.
- Yolcu, H. (2007). *Türkiye'de İlköğretim Finansmanının Değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

ORCID

Yalçın Sever: <https://orcid.org/0000-0002-8714-0174>

Ramazan Yirci: <https://orcid.org/0000-0003-4696-7420>

İbrahim Kocabaş: <https://orcid.org/0000-0002-3540-2427>

Extended Summary

Vocational and Technical Secondary School Administrator and Teachers' Opinions about Privatization in Vocational Education

Liberalism is simply defined as a theory that advocate liberty of an individual's entrepreneurial direction and talents (Harvey, 2005, s. 2). After the series of transformations liberal thought is known as neo-liberalizm at the present time. The International Monetary Fund (IMF), the World Bank (WB), the World Trade Organization (WTO), have been playing an active role in the establishment and determination of neo-liberal policies since 1980s. The institutionalization of neo-liberalism becomes widespread due to globalization, localization and privatization. The neo-liberal policies advocatory downsizing and privatization of the state discontinue from, its role of providing welfare services (especially in the direction of WB's education policies (Çam, 2006, s. 47)) in services as well as in many other service sectors of the state. Thanks to both localization and privatization methods it adopts, neo-liberal policies tend to assign responsibility to public administration and individual levels (Yolcu, 2007, s. 42-56).

Human factor is of great importance, especially in developing countries. The human resource of a country is the most important element of sustainable balanced development, growth and income distribution (TÜBİTAK, 2005, s. 10). According to Kocabaş and Yirci (2014, s. 395), education is an important driver in economic development and countries with well-trained, skillfull human capital develop more rapidly. The benefit of education is not understood by considering the increase in individual welfare level or the effect of direct or indirect social welfare created by education but measured by the capacity. Of the individual action (Özsoy, 2002, s. 42). Although developed countries have raised their human resources with the desired quality and quantity in line with their national status, most of the developing countries have significant problems in raising human resources to support economic development (Şimşek, 1999, s. 19). Approaches, as in the case of privatization, plays a pivotal role in education .

The impact of education and especially vocational education in developing countries is broad. Due to increase in privatization in vocational training, quality as well as the quantity of education has paid more attention. From on educational administration viewpoint, in vocational educational policies regarding vocational training and privatization need to be supported by research.

In developed countries where social structers are reflected in state administration, the effects of state administration are seen on most of education administration practices. In countries that have achieved success in education, authority is often delegated to school. Economic and educational development of prosperous countries is directly affected by their level of technology and industrial activities. Vocational training which will contribute to the development level of the countries in a

unique way. Approaches in different than general education importance, objectives, applications, formal and informal structures. In this context, it is more appropriate to consider management approaches regarding vocational education.

Working in sampling frame of this study consist of teachers, also some of whom had managerial roles providing formal VET in the 2016-2017 academic year in Istanbul. In 2015-2016 academic year. The number of teachers working in private 82 VET in Istanbul was 1956; in addition to 18520 teachers working for 307 official secondary institutions (İstanbul İl MEM, 2016, s. 55). The number of school administrators involved in the teaching was also included in these numbers.

While selecting the sample group, simple random sample group method has used. Each participant had random and equal chance at that method (Karasar, 2002, s. 113). According to Yazıcıoğlu and Erdoğan's (2004, s. 50) sample size should be 378 for 25000 when value of $\alpha=.05$.

The data used for the research were obtained by the scale of opinions about privatization in vocational education developed by the researcher. In the scale development process, 243 forms were collected from VET in different districts of Istanbul. According to Kline (1994, s. 74), it is recommended that the size of the group in which the application is performed is at least twice the number of items in order to carry out the processes such as factor analysis and substance analysis in the scale development process. However, it preferably recommends 10 times. According to this, the number of items which was 19 in the preliminary practice decreased to 15. After the first analysis of the scale, a total of 511 forms were collected and 484 of which were appropriate for the analysis.

The item which was The highest mean of the statements directed to the participants was "Students are encouraged to private school with options scholarship / credit etc." and the mean was 3.31 with indecision. The item with the lowest mean was "Commercialization takes the place of science in education through privatization." that was the reverse coded item. The mean of all items was 2,78. This finding reveals that participants are unstable about privatization in vocational education.

The general mean of items measuring social benefit to privatization in vocational education is 2.33. This finding shows that the views on the social benefit dimension are not positive. Moreover, it has been revealed that the most concerned one is the social benefit dimension.

The general mean of the human resources dimension of the views on privatization in vocational education is 2,95. The administrators and teachers negatively reflected their views on the dimension of human resources through privatization in vocational training. The biggest mean is "With privatization, teachers feel the need to develop themselves more." with 3.29. The item with the lowest mean value is "Merit based employment with privatization is made fit" with the mean value of 2.61. It can be concluded from this point that there is a problem for the teachers' self-improvement and

that privatization can be effective in this direction. At the same time, it can be said that employment can be removed from the merit as a result of privatization. Financing dimension has the highest average with 3.07 in all dimensions. The item that has highest value of mean “Students are encouraged to private school with options scholarship / credit etc.” with 3.31. The item that has the lowest mean value is “Tax exemption is provided to private sector recipients.” with 2,91.

As a result, the administrators and teachers stated that they were hesitant about the privatization of vocational education. According to dimensions, the opinions expressed in terms of social benefit were negatively. The human resources and financing dimension showed neither positive or negative expressions. The opinions of the participants about the social benefits dimension of privatization is similar to the views expressed by Apple (2009) on neo-liberal policies. Privatization make education to away from being a basic right and makes it a commercial commodity.